

УДК 343.6

<https://doi.org/10.34142/23121661.2022.36.05>orcid.org/0000-0002-9684-4210

© Коновальчик Є.О., 2022

Є.О. Коновальчик**КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ
ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ
ЗА ЧИННИМ КК УКРАЇНИ
ТА ПРОЕКТОМ НОВОГО КК УКРАЇНИ:
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА****Ye. KONOVALCHYK****THE CLASSIFICATION OF CRIMINAL
OFFENCES AGAINST LIFE AND HEALTH
BY THE CURRENT CRIMINAL CODE OF
UKRAINE AND THE DRAFT OF THE NEW
CRIMINAL CODE OF UKRAINE:
COMPARATIVE CHARACTERISTICS**

Анотація. Метою статті є порівняння систем кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я за чинним КК України та проектом нового КК України з огляду на зауваження науковців щодо внесення їхніх складів до відповідних розділів та формулювань їхніх понять. Визначено систему кримінально караних діянь проти життя та здоров'я особи в тому виді, в якому вони викладені в проекті нового КК України. Проаналізовано запропоновані новації, зокрема зміну кількості та порядку розташування розділів, де розміщено відповідні склади правопорушень, заміну терміна «особа» на термін «людина», визначення поняття «шкода здоров'ю» та закріплення її розміру як чітку градацію в межах однієї статті, введення складів деліктів, на підставі яких встановлюється кримінальна відповідальність за спричинення шкоди плоду людини, зміну змісту визначення складу кримінального правопорушення «вбивство через необережність» на «спричинення смерті з необережності». За підсумками проведеного аналізу наведено найбільш загальні результати зіставлення, які можуть стати орієнтирами для подальших більш ґрунтовних досліджень.

Ключові слова: кримінальні правопорушення проти життя, кримінальні правопорушення проти здоров'я, проект нового Кримінального кодексу України, шкода здоров'ю, кримінальна відповідальність за шкоду життю чи здоров'ю плоду людини, спричинення смерті з необережності.

Abstract. The article is devoted to the comparative analysis of the systems of criminal offenses against life and health under the current Criminal Code of Ukraine and the draft of the new Criminal Code of Ukraine in its edition as of 22 September 2022. The comments of scientists regarding the advisability of changing the order of the arrangement of certain norms that establish the criminal liability for causing harm to health, as well as changing the wording of the definitions of some offenses, are considered. The system of criminally punishable acts against life and health is outlined in the form in which they are set out in the draft of the new Criminal Code of Ukraine. Proposed innovations are analyzed, in particular, the change in the number and order of the sections, where the relevant offenses are placed, exchange the term “person” with the term “human”, definition of the concept “harm to health” and fixing its dimensions in the form of a clear gradation within one article, inclusion of offenses on the basis of which criminal liability is established for causing harm to a human fetus, exchange the wording of the definitions of the criminal offense “murder by negligence” to “causing death by negligence”. Based on the results of the analysis, the most general results of the comparison are highlighted, which can serve as guidelines for further more in-depth researches.

Key words: criminal offenses against life, criminal offenses against health, draft of the new Criminal Code of Ukraine, harm to health, criminal liability for harm to the life or health of a human fetus, causing death by negligence.

Постановка проблеми. Під час аналізу запропонованих науковцями класифікацій кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я на себе вчені найбільше акцентують увагу на тому, що певні склади протиправних діянь цих категорій, що розташовані в Розділі II Особливої частини чинного Кримінального кодексу України (далі КК України), за ознакою основного безпосереднього об'єкта мають бути внесені до інших розділів зазначеного документа.

Так, Д. С. Азаров зауважує, що склади кримінальних правопорушень у сфері охорони здоров'я людини щодо незаконного розголошення лікарської таємниці, зокрема передбачені ст. 132 «Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби» та ст. 145 «Незаконне розголошення лікарської таємниці», мають бути внесені не до розділу «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я», а до розділу «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина» Особливої частини КК України [1, с. 102].

Т. А. Павленко щодо необхідності іншого змісту визначень певних складів кримінальних правопорушень зазначає, що необхідно «говорити не про склад вбивства через необережність, а про склад кримінального правопорушення «заподіяння або спричинення смерті через необережність» [2, с. 206].

Потрібно зважати на міркування науковців, що склади кримінальних правопорушень, внаслідок вчинення яких спричиняється шкода життю або здоров'ю особи, містяться не лише в Розділі II Особливої частини чинного КК

України. Проте вони є додатковими об'єктами, що і зумовило таку класифікацію відповідних складів протиправних діянь, зокрема таку позицію поділяє Л. П. Брич [3, с. 591].

З огляду на це актуальним є питання щодо доцільності перегляду порядку закріплення норм, які встановлюють кримінальну відповідальність за спричинення шкоди життю та здоров'ю, у певних розділах КК України відповідно до основного безпосереднього об'єкта протиправного посягання.

Оскільки нині здійснюється процес розроблення проекту нового КК України, є можливість забезпечити початкове внесення складів кримінальних порушень у вищезазначеному порядку з огляду на зауваження науковців, а також розглянути питання зміни змісту визначень певних складів злочинів. Саме в контексті розроблення проекту нового закону про кримінальну відповідальність беззаперечно виникла нагальна потреба аналізувати запропоновані нові норми з метою підтвердження доцільності таких новацій або внесення пропозицій для їх зміни чи доповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Розгляд питань класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я здійснювали Д. С. Азаров, Л. П. Брич, В. О. Гацелюк, О. О. Дудоров, К. В. Катеринчук, Т. А. Павленко, В. Я. Тацій та інші. Проте метою цього дослідження є саме порівняння систем протиправних діянь вибраних категорій за чинним КК України та проектом нового КК України. Вищезазначені науковці розробили класифікацій відповідно до чинного закону про кримінальну відповідальність та порядку закріплення складів злочинів і проступків у розділах його Особливої частини. Як наслідок, порівняльного дослідження між тим, як визначено систему кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи в чинному КК України, та тим, як її пропонується визначити в проекті нового КК України, не було здійснено. Крім того, у контексті розроблення проекту нового КК України та окреслення окремих міркувань науковців щодо проблемних питань класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я, які було внесено до попередньої частині статті, актуальним є здійснення такого дослідження.

Метою статті є порівняння систем кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я за чинним КК України та проектом нового КК України з огляду на зауваження науковців щодо внесення їхніх складів до відповідних розділів та формулювань їхніх понять.

Для досягнення мети дослідження мають бути вирішені такі завдання:

1) визначити систему кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України як базу для проведення порівняльного аналізу серед вже запропонованих вітчизняними науковцями підходів;

2) визначити систему кримінально караних діянь проти життя та здоров'я в тому виді, як вони викладені в проекті нового КК України в його редакції станом на 22 вересня 2022 року;

3) порівняти визначені системи.

Виклад основного матеріалу. Вибрана для дослідження група кримінальних правопорушень містить низку протиправних діянь, які є найбільшою суспільною небезпекою. Як зазначає П. А. Зеленька, «злочини проти життя і здоров'я належать до глобальних проблем суспільства, оскільки це найтяжчі злочини, що ставлять під загрозу найбільш значущі цінності людини – її життя та здоров'я» [4, с. 28].

На думку К. В. Катеринчук, для протидії кримінальним правопорушенням цієї категорії потрібно ефективне законодавство, а спосіб підвищення його ефективності полягає в «удосконаленні норм злочинів» [5, с. 5].

Щодо класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України [6]. Необхідно зазначити, що в межах цього дослідження буде розглянуто лише ті кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, склади яких законодавцем на сьогодні закріплено в нормах Розділу II Особливої частини чинного КК України «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я». Протиправні діяння, внаслідок вчинення яких спричиняється шкода життю або здоров'ю особи, проте склади яких внесено до інших розділів КК України, у цьому дослідженні розглядатися не будуть.

З огляду на назву Розділу II Особливої частини чинного КК України можна чітко виокремити дві групи – кримінальні правопорушення проти життя та кримінальні правопорушення проти здоров'я. Більшість вітчизняних науковців визнають такий розподіл, але дехто з них пропонує свої назви для цих груп. Так, О. О. Дудоров і Є. О. Письменський розрізняють злочини проти життя особи та злочини, які містяться в Розділі II Особливої частини КК України та не є злочинами проти життя особи [7, с. 63, 85].

До кримінальних правопорушень проти життя, на думку науковців, належать вбивства та доведення до самогубства.

Резюмуючи наявні систематизації кримінальних правопорушень проти життя, вважаємо за необхідне розглянути перелік, запропонований Т. А. Павленко, відповідно до якого до цієї категорії протиправних діянь за чинним КК України належать такі [2, с. 206]:

1) вбивство: просте умисне вбивство (ч. 1 ст. 115); умисне вбивство за обтяжувальних обставин (кваліфіковані види вбивств) (ч. 2 ст. 115); вбивство за пом'якшувальних обставин (привеліювані види вбивств), вчинене у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116), матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117), у разі перевищення меж необхідної оборони або перевищення

заходів, необхідних для затримання злочинця (с. 118); вбивство через необережність (ст. 119);

2) доведення до самогубства (ст. 120).

Щодо кримінальних правопорушень проти здоров'я особи науковці пропонують різноманітні класифікації, які насамперед розрізняють за кількістю підгруп протиправних діянь. На нашу думку, найбільш точною є система, запропонована В. О. Гацелюком, що об'єднує п'ять підгруп кримінально караних діянь, які посягають на здоров'я [8, с. 398–399]:

1) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини: умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121); умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122); умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання (ст. 123); умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 124); умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125); необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128); побої і мордування (ст. 126); катування (ст. 127); погроза вбивством (ст. 129);

2) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини, які вчинено у сфері охорони життя та здоров'я людини від окремих видів небезпечних інфекційних хвороб: зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130); неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131); зараження венеричною хворобою (ст. 133);

3) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини, які вчинено у сфері надання медичних послуг: незаконне проведення абортів (ст. 134); незаконна лікувальна діяльність (ст. 138); ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139); неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140); порушення прав пацієнта (ст. 141); незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142); порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканини людини (ст. 143); насильницьке донорство (ст. 144);

4) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини внаслідок залишення особи без допомоги або в результаті неналежного виконання винним своїх обов'язків: залишення в небезпеці (ст. 135); ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (ст. 136); неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137);

5) кримінальні правопорушення у сфері охорони здоров'я, пов'язані з незаконним розголошенням лікарської таємниці: незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145); розголошення відомостей про проведення медич-

ного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132).

Проте у наведеній нами класифікації В. О. Гацелюка немає такого кримінального правопорушення, як «домашнє насильство» (ст. 126¹ КК України). Відповідно до науково-практичного коментаря КК України за редакцією М. І. Мельника та М. І. Хавронюка, його основним безпосереднім об'єктом є здоров'я та нормальний психологічний стан особи [9, с. 386]. Тому, на нашу думку, буде логічним внести цей склад до п. 1 наведеної вище класифікації протиправних діянь, тобто до підгрупи «кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини».

Згідно з метою цього дослідження варто зауважити, що об'єкт такого кримінального правопорушення, як погроза вбивством, є дискусійним. Так, у науково-практичному коментарі КК України під редакцією М. І. Мельника та М. І. Хавронюка об'єктом зазначеного кримінального правопорушення зазначено особисту безпеку людини [9, с. 399]. Натомість О. О. Дудоров та Є. О. Письменський стверджують, що безпосереднім об'єктом погрози вбивства є саме здоров'я людини, якому спричиняється шкода через усвідомлення (в результаті) потерпілим реальної можливості позбавлення його життя [7, с. 106]. На думку В. О. Гацелюка, погроза вбивством має належати до кримінальних правопорушень проти здоров'я [8]. Авторка статі поділяє другу позицію, відповідно до якої об'єктом є здоров'я особи.

Щодо класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я відповідно до проекту нового КК України. Далі пропонуємо безпосередньо розглянути класифікацію кримінальних правопорушень у межах вибраної для дослідження категорії, які закріплені в проекті нового Кримінального кодексу України в його редакції станом на 22 вересня 2022 року (далі за текстом проект нового КК України) [10].

Оскільки метою нашого дослідження є зіставлення класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України та проектом нового КК України, то серед закріплених у зазначеному проекті кримінально караних діянь до класифікації буде внесено лише ті, які подано розділах «Злочини проти життя людини» та «Злочини та проступки проти здоров'я людини». Щодо тих кримінальних правопорушень, які в чинному КК України на сьогодні наведено в Розділі «Кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я», але не закріплено у відповідних розділах проекту нового КК України, буде розглянуто їхнє внесення до проекту нормативного акта.

Так само, як і в класифікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, що була розглянута вище, відповідно до чинного КК України в системі кримінальних правопорушень цих категорій за проектом нового КК України логічно виокремити дві великі групи: кримінальні право-

порушення проти життя особи та кримінальні правопорушення проти здоров'я особи, які зі свого боку містять у своєму складі певні підгрупи.

На нашу думку, за проектом нового КК України можна запропонувати таку класифікацію кримінальних правопорушень проти життя:

- 1) вбивство:
  - просте вбивство (тільки ст. 4.1.5) за відсутності ознак, які підвищують або знижують тяжкість такого злочину;
  - вбивство, яке містить ознаки, що підвищують тяжкість такого злочину (ст. 4.1.5 у поєднанні зі ст. 4.2.4 або ст. 4.2.5);
  - вбивство, яке містить ознаки, що знижують тяжкість такого злочину (ст. 4.1.5 у поєднанні зі ст. 4.2.2 або ст. 4.2.3);
- 2) спричинення смерті з необережності (ст. 4.1.6);
- 3) злочини, що призводять до смерті плоду людини:
  - спричинення смерті плоду людини (ст. 4.1.11);
  - спричинення смерті плоду людини з необережності (ст. 4.1.12);
- 4) злочини проти життя, наслідком яких є заподіяння або спроба заподіяння особою смерті собі:
  - доведення до самогубства (ст. 4.1.7);
  - доведення до спроби самогубства (ст. 4.1.8);
  - схилення до самогубства (ст. 4.1.9);
  - схилення до спроби самогубства (ст. 4.1.10).

Кримінальні правопорушення проти здоров'я, які внесено до розділу «Злочини та проступки проти здоров'я людини» можна систематизувати в такий спосіб:

- 1) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини:
  - спричинення тяжкої шкоди здоров'ю (ст. 4.2.6);
  - спричинення значної шкоди здоров'ю (ст. 4.2.7);
  - спричинення істотної шкоди здоров'ю (ст. 4.2.8);
  - спричинення тяжкої шкоди здоров'ю з необережності (ст. 4.2.9);
  - спричинення значної шкоди здоров'ю з необережності (ст. 4.2.16);
  - насильство, яке завдало фізичного болю (ст. 4.2.15);
- 2) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду плоду людини:
  - тяжке ушкодження плоду людини (ст. 4.2.10);
  - тяжке ушкодження плоду людини, вчинене з необережності (ст. 4.2.11);
- 3) кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини, які вчинено у сфері надання медичних послуг:
  - штучне переривання вагітності (ст. 4.2.12);
  - штучне переривання вагітності внаслідок примушування або обману (ст. 4.2.13);

– стерилізація особи внаслідок примушування або обману (ст. 4.2.14).

Вище наведена класифікація кримінальних правопорушень проти здоров'я особи є досить стислою, такою, що не відповідає всьому переліку складів протиправних посягань з огляду на ознаки, які підвищують або знижують ступінь тяжкості. Крім того, з огляду на мету дослідження, що полягає саме в зіставленні систем кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України та проектом нового КК України в контексті зауважень науковців щодо доцільності внесення складів кримінально караних діянь до відповідних розділів за основним безпосереднім їхнім об'єктом, вважаємо запропоновану класифікацію такою, що цілком відповідає цьому.

Порівняльний аналіз. У процесі порівняння системи кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України та за проектом нового КК України, на нашу думку, необхідно визначити такі основні аспекти:

1) під час порівняльного аналізу чинного КК України та проекті нового КК України перше, що звертає на себе увагу в процесі дослідження системи кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, це інша кількість розділів, до яких внесено склади таких протиправних діянь, а також інша кількість складів, що закріплені у цих розділах. Згідно з чинним законом про кримінальну відповідальність ця категорія злочинів та проступків внесена до розділу «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи», який за змістом є другим в Особливій частині нормативного акта після розділу «Злочини проти основ національної безпеки України». Проте розробники проекту нового КК України розташували розділи, що передбачають кримінальну відповідальність за протиправні діяння проти життя та здоров'я особи першим та другим відповідно в Особливій частині запропонованого проекту. На нашу думку, таке переміщення є дуже доречним, оскільки визначає саме найвищу соціальну цінність тих об'єктів, що охороняються цими кримінально-правовими нормами, та найбільшу соціальну небезпеку досліджуваної категорії кримінальних правопорушень;

2) у проекті нового КК України пропонують дещо інші назви розділів, нормами яких передбачено відповідальність за кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я, зокрема замінити слово «особа» на слово «людина». З такою заміною можна погодитися, адже вона визначає тенденції європейського права та відповідає руху нашої країни через «адаптацію вітчизняного права до права ЄС [11, с. 140]. Є. Харитонов та О. Харитонova вказують на відмінність між зазначеними поняттями: «відмінність між ними полягає у тому, що поняттям «людина» охоплюється будь-яка біопсихосоціальна істота ..., поняття фізичної особи ... може не збігатися з поняттям людини як істоти

біологічної: іноді ці поняття тотожні, а іноді поняття «фізичної особи» вужче поняття «людина» [12, с. 39]. Тому таку заміну можна розцінювати як прогресивну новацію;

3) розробники проекту нового КК України пропонують визначити ознаки спричиненої внаслідок кримінального правопорушення шкоди здоров'ю як чітку градацію її розміру в межах однієї статті 1.3.3 «Розміри шкоди здоров'ю», замість внесення до диспозиції конкретної кримінально-правової норми, яка безпосередньо встановлює санкцію за таке протиправне діяння, як нині подано в чинному КК України. Також у п. 75 ч. 2 ст. 1.3.1 проекту нового КК України закріплено визначення поняття шкоди здоров'ю як «викликане діянням особи порушення анатомічної цілості або функціональної придатності тканини чи органу тіла іншої людини, яке обмежує працездатність чи іншу життєдіяльність порівняно з тією, яка мала місце до посягання» [10]. На нашу думку, це визначення необхідно доопрацювати, оскільки, відповідно до підпункту в п. 3 ч. 1 ст. 1.3.3 проекту значна шкода здоров'ю визначається зокрема стійким розладом психіки, проте надане визначення терміна не охоплює такий розлад здоров'я;

4 до проекту нового КК України внесено новий розділ «Злочини та проступки проти приватності», до яких належить таке правопорушення, як розголошення таємниці інформації про стан здоров'я (ст. 4.7.10). Таким чином, можна констатувати, що зауваження науковців, зокрема Д. С. Азарова [1], щодо доцільності винесення складів кримінальних правопорушень у сфері охорони здоров'я людини щодо незаконного розголошення лікарської таємниці (ст.ст. 132, 145 чинного КК України) з Розділу II Особливої частини КК України знайшли своє відображення в проекті нового КК України;

5) варто зазначити, що в проекті нового КК України чітко вирішено питання щодо того, що погроза вбивством належить до певної категорії кримінальних правопорушень. Так, зазначене правопорушення, як і ще два інші, пропонується виділити в окрему групу під назвою «Злочини проти ментальної та фізичної безпеки людини»:

- погроза спричинити смерть або тяжку шкоду здоров'ю (ст. 4.3.3);
- залишення в небезпеці (ст. 4.3.4);
- створення небезпеки для здоров'я чи життя іншої людини (ст. 4.3.5);

Звідси випливає, що основним безпосереднім об'єктом погрози вбивства визнається ментальна безпека людини, що забезпечує внесення складу цього кримінального правопорушення до іншого розділу Особливої частини проекту нового КК України, а ні до розділу «Злочини та проступки проти здоров'я людини». Також необхідно прибрати склади кримінальних правопорушень, що спричиняють шкоду здоров'ю людини внаслідок залишення особи без допомоги або під час неналежного виконання винним своїх обов'язків (ст.ст. 135,

136 чинного КК України) з розділу про кримінальні правопорушення проти здоров'я та закріпити їх у розділі «Злочини проти ментальної та фізичної безпеки людини» проекту. Пропонуємо саме таку класифікацію перелічених складів протиправних діянь за об'єктом їх посягання;

б) кримінальне правопорушення «Домашнє насильство» в проекті нового КК України внесено до розділу «Злочини та проступки проти сім'ї, дітей та інших вразливих осіб» та закріплено у двох складах: 1) домашнє насильство (ст. 4.6.4), що спричинило фізичне або психологічне страждання, розлад здоров'я, втрату працездатності (ст. 4.6.4); 2) домашнє насильство, що не спричинило наслідків для потерпілої особи (ст. 4.6.15). На нашу думку, таке внесення зазначених складів до іншого розділу, ніж до частини «Злочини та проступки проти здоров'я особи» є більш доречним;

7) певну частину зі складів кримінальних правопорушень, які відповідно до наведеної нами класифікації В. О. Гацелюка належать до кримінальних правопорушень, що спричиняють шкоду здоров'ю та вчиняються в сфері надання медичних послуг, зокрема передбачені ст.ст. 143 і 144, 140, 138 чинного КК України, у проекті нового КК України у дещо видозміненому виді вміщено до Розділу 6.1 «Злочини та проступки проти публічного здоров'я» Книги шостої ст.ст. 6.1.4 «Спонування до надання згоди на вилучення анатомічних матеріалів людини», 6.1.7 «Незаконна діяльність у сфері охорони здоров'я», 6.1.14 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, що спричинило значну шкоду здоров'ю»;

8) до проекту нового КК України внесено окремі склади кримінальних правопорушень, об'єктом яких є життя та здоров'я плода: спричинення смерті плоду людини (ст. 4.1.11), необережне спричинення смерті плоду людини (ст. 4.1.12), тяжке ушкодження плода людини (ст. 4.2.10), тяжке ушкодження плода людини з необережності (ст. 4.2.11).

Це є важливою прогресивною новацією, оскільки на сьогодні за чинним законодавством життя людини охороняється з моменту її народження. На думку Л. П. Брич, відповідно до стандартів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод «держава не має обов'язку встановлювати кримінальну відповідальність за позбавлення життя плоду» [3, с. 352]. Плодом людини згідно з п. 1.4 Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених, затвердженої Наказом МОЗ України № 179 від 29 березня 2006 року, є «внутрішньоутробний продукт зачаття, починаючи з повного 12-го тижня вагітності ... до вигнання/вилучення з організму матері [13]. Таким чином, завдяки цій новелі буде забезпечено кримінально-правову охорону життя та здоров'я плоду до моменту народження;

9) в проєкті нового КК України було змінено зміст дефініції складу кримінального правопорушення «вбивство через необережність» на «спричинення смерті з необережності». Як вже було зазначено на початку статті, Т. А. Павленко обґрунтовувала доцільність такої зміни тим, що «під вбивством необхідно розуміти умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині» [2, с. 206]. З цього випливає, що за наявності вини у формі необережності неможливо використовувати термін «вбивство». Тому таку зміну визначення складу злочину, внаслідок якого спричиняється необережне позбавлення людини життя, також потрібно оцінювати як прогресивну новачку.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження та зіставлення класифікацій кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України та проєктом нового КК України можна резюмувати, що системи, які пропонуються науковцями за чинним КК України є досить узагальненими та такими, що містять в собі всі протиправні діяння, склади яких закріплено в Розділі II Особливої частини зазначеного кодексу, але не всі вони основним безпосереднім об'єктом визначають життя або здоров'я. Крім того, відповідно до Розділів «Злочини проти життя людини» та «Злочини та проступки проти здоров'я людини» проєкту нового КК України можна виокремити більш вузьку систему кримінальних правопорушень цих категорій, до складу якої належать лише ті кримінально карані діяння, у яких життя та здоров'я є саме основним безпосереднім об'єктом посягання.

Доцільність зауважень науковців щодо внесення складів цих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, у яких ці соціальні цінності не є їхнім основним безпосереднім об'єктом, до інших розділів, а не до розділу «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я» підтверджена фактичним внесенням до проєкту нового КК України складів протиправних діянь, що в чинному КК України об'єднанні в єдиному розділі, до різних розділів з огляду на специфіку їхнього об'єкта.

Це визначає необхідність подальшої наукової систематизації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи з огляду на особливості основного безпосереднього об'єкта посягань.

Авторка статті не претендує на проведення повного ґрунтового порівняльного аналізу систем кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним КК України та проєктом нового КК України. Нами було визначено найбільш загальні результати зіставлення, які можуть зі свого боку бути орієнтирами для подальшого більш детального дослідження.

Література

1. Азаров Д. С. Кримінальна відповідальність за розголошення лікарської таємниці: окремі теоретичні та прикладні проблеми. *Кримінально-правова охорона життя та*

здоров'я особи : матеріали Наук.-практ. конф., 22–23 квіт. 2004 р. Харків : Юрінком Інтер, 2004. С. 100–102; **2.** Павленко Т. А. Щодо питання класифікації злочинів проти життя та здоров'я особи за Кримінальним кодексом України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 205–208; **3.** Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 712 с.; **4.** Зеленьак П. А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам, що посягають на життя та здоров'я дитини в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2020. 299 с.; **5.** К. В. Катеринчук. Кримінально-правова охорона здоров'я особи: доктринальні, законодавчі та правозастосовчі проблеми: дис. ... канд. юрид. наук: 081 «Право» / Таврійський національний університет. Київ, 2019. 599 с.; **6.** Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року. №2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25–26. Ст. 131; **7.** Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Луганськ : Елтон-2, 2012. Т. 1. 780 с.; **8.** Гацелюк В. О. Щодо класифікації злочинів проти здоров'я у КК України 2001 року. 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова та ін. Харків, 2011. С. 394–400; **9.** Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.; **10.** Кримінальний кодекс України: проект / Робоча група з питань розвитку кримінального права. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/22/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-22-09-2022-bez-koloriv.pdf> (дата звернення: 22 вересня 2022 року); **11.** Харитонов Є. О., Харитонova О. І. «Особа» та «особистість» – віднайдення парадигми (цивілістично-теоретичний дискурс за участі М. П. Орзіха). *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 22. С. 140–144; **12.** Харитонов Є., Харитонova О. Від громадянина до особистості, від права цивільного до права приватного (цивілістичні рефлексії на тлі праць М. П. Орзіха). *Юридичний вісник*. 2015. №3. С. 35–40; **13.** Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 179 від 29 березня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text> (дата звернення: 27 червня 2022 року).